

RECENZJA

Rozprawy Doktorskiej

Pani **mgr Kaji Kasprzak**

na temat:

***Wpływ nowych substancji psychoaktywnych
na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej***

opracowanej pod kierunkiem naukowym

Pana prof. dr. hab. inż. Jarosława WOŁEJSZO

WSTĘP

Kwestie związane ze stosowaniem substancji psychoaktywnych i jego konsekwencjami są szeroko omawiane przez ekspertów wielu dziedzin. Po latach zaostrzonej polityki antynarkotykowej a nawet wojny z narkotykami świat otwiera się na nowe możliwości jakie związane są z wykorzystaniem niektórych z tych substancji przy leczeniu problemów psychologicznych (m.in. badania przeprowadzone na John Hopkins School of Medicine w USA). Jednocześnie problem pozaklinicznego, niekontrolowanego użycia substancji psychoaktywnych ma głównie negatywny wpływ na człowieka i społeczeństwo i bezpieczeństwo społeczne z wielu powodów.

Bezspornie, jest to tematyka bardzo istotna, która będzie cieszyć się coraz większym zainteresowaniem. Narastająca skala kryzysów i faktycznego poczucia zagrożenia odczuwanego przez ludzi będzie też wiązać się z poszukiwaniem możliwości samoregulacji poprzez korzystanie z używek, szczególnym zagrożeniem jest obecność substancji zdelegalizowanych. Połączenie tych dwóch czynników - wzrastający poziom braku tolerancji ludzi na otaczającą rzeczywistość, chęć ucieczki od niej ze względu na brak perspektyw, presję, beznadzieję i pogłębiający się rozpad więzi społecznych oraz dostęp do substancji psychoaktywnych często o innym niż oczekiwane oddziaływanie zdecydowanie negatywnie działa na bezpieczeństwo społeczne. Ma to miejsce nie tylko w UE ale także w USA, gdzie żniwo zbiera uzależnienie od Fentanylu (i jego podróbek) - przeciwbólowego leku opioidowego spowodowane złą sytuacją życiową wielu Amerykanów (ponad 20 mln żyje poniżej granicy ubóstwa) oraz błędną polityką dostępu do niego, która prowadzi

początkowo legalnie go zażywających do uzależnienia i zasilania rzeszy klientów czarnego rynku na ten specyfik.

Obecnie obserwowane potęgowanie się ogólnoswiatowego wielopłaszczyznowego kryzysu na pewno będzie jeszcze zwiększać trend ucieczki od rzeczywistości w świat uzależnień.

Ludzkie tendencje ku eskapizmowi oraz motywacja finansowa producentów i sprzedawców narkotyków prowadzą do ogromnych wynaturzeń w postaci rozprowadzania substancji o nieznanym skutkach dla organizmu ludzkiego często prowadząc do śmierci, inwalidztwa czy zagrożenia na niespotykaną dotąd skalę. Nowe substancje psychoaktywne, bo o nich mowa, potocznie określane jako NSP czy dopalacze są enigmą i nie jesteśmy w stanie przewidzieć jakie są długofalowe skutki ich używania. Walka z ich produkcją i rozpowszechnianiem oraz używaniem powinna stać się priorytetem a rola edukacji jest nie do przecenienia zaraz po prowadzeniu skutecznej ogólnej polityki zwiększenia zdrowia psychicznego obywateli w rozumieniu dobrostanu na poziomie emocjonalnym i behawioralnym umożliwiającemu człowiekowi realizację swoich potrzeb życiowych, rozwoju i zaangażowania w życie społeczne.

Biorąc pod uwagę powyższe rozprawa Doktorska „Wpływ nowych substancji psychoaktywnych na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej” jest istotnym wkładem w dorobek naukowy z tego obszaru. Stanowi ona próbę oceny skali zagrożeń wynikających z zażywania "nowych substancji psychoaktywnych" (NSP) dla bezpieczeństwa społecznego w Polsce, Francji oraz Holandii - krajach członkowskich Unii Europejskiej. Doktorantka wybrała te podmioty kierując się chęcią wykazania różnorodności w odniesieniu do walki z rozwijającym się rynkiem NSP. Zdaniem Doktorantki wiele aspektów, jak "Rosnąca liczba omawianych substancji dostępnych na rynku wewnętrznym, ich różnorodność, szybkość, z jaką się pojawiają i rozprzestrzeniają, zagrożenia społeczne, zdrowotne, ekonomiczne oraz kryminalistyczne, które wynikają z tego problemu, a także rosnąca liczba zażywających omawiane substancje osób – to wszystko stanowi ogromne wyzwanie dla organów publicznych oraz służb medycznych."

Motywacja Doktorantki wiąże się z zidentyfikowaniem "braku oceny wpływu NSP na bezpieczeństwo społeczne w krajach UE, która w konkretny sposób wskazywałby źródła zagrożeń oraz nakreślała kierunki i sposoby implementacji zmian w obszarze badawczym."

Biorąc pod uwagę powyższe, przygotowanie rozprawy doktorskiej na ten temat jest zasadne i celowe.

Wyżej wspomnianej istotnej tematyce i związanym z nią treściami poświęcono dysertację poddaną recenzji.

OCENA METODOLOGICZNA

Kwestiom metodologicznym poświęcono pierwszy rozdział - pt. „Metodologia badań własnych” oraz odniesiono się we "Wnioskach" z poszczególnych rozdziałów merytorycznych a także "Zakończeniu".

W rozdziale pierwszym przedstawiono przedmiot i cel badań naukowych, problem badawczy oraz główną i szczegółową hipotezę.

Treść I Rozdziału odnosi się też do metod empirycznych i teoretycznych, technik i narzędzi badawczych. Doktorantka zawarła w jego treści także obszar i teren badań, a także scharakteryzowała próbę badawczą.

Główny problem badawczy zawarto w pytaniu: "Jaki jest wpływ nowych substancji psychoaktywnych na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej?"

Doktorantka zdecydowała się na wyrażenie głównej hipotezy w stwierdzeniu: "nowe substancje psychoaktywne mają negatywny wpływ na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej. Zagrożają one zdrowiu psychofizycznemu i życiu człowieka, doprowadzając do uzależnień, przedawkowań, a nawet śmierci. W dłuższej perspektywie wpływa to destrukcyjnie na relacje ze środowiskiem oraz prowadzi do wzrostu przestępczości wśród nieletnich, agresji, znieczulicy moralnej, manipulacji, terroryzmu lub seryjnych morderstw. Zazywanie NSP oddziałuje także na gospodarkę państw UE, najbardziej obciążając system zdrowotny – w tym ośrodki zdrowia – generując wysokie koszty leczenia osób uzależnionych. Dodatkowo brak działań profilaktycznych ze strony instytucji państwowych, takich jak wspieranie użytkowników NSP i ich rodzin, wprowadzenie leczenia substytucyjnego, redukcji szkód zdrowotnych czy programów zapobiegających przedawkowaniu również negatywnie wpływa na obniżenie poczucia bezpieczeństwa społecznego."

Warto docenić starania Doktorantki wyrażone w przeprowadzeniu ankiety wśród obywateli Polski, Francji i Holandii.

Wyprowadzane wnioski oparte na licznych analizach opatrzone są przypisami z literatury zagranicznej i polskiej.

Użycie tak wielu zróżnicowanych źródeł umożliwiło zdiagnozowanie determinantów wpływających na sposób prowadzenia pracy analitycznej na źródłach otwartych.

Na podkreślenie zasługuje znaczny wysiłek Doktorantki w zakresie faktograficznym, który świadczy o dobrym przygotowaniu i skrupulatności Doktorantki. Liczna bibliografia obejmuje około 400 pozycji w języku polskim, angielskim, holenderskim i francuskim.

Doktorantka dla lepszego zobrazowania poruszanej tematyki umieściła w Dysertacji 35 rysunków, 65 tabel oraz jako załącznik Kwestionariusz ankiety w języku polskim (który w trakcie badań funkcjonował też w wersji francusko- i angielskojęzycznej).

W części pracy zatytułowanej "Zakończenie" (ss. 268-270) Doktorantka zawarła w syntetyczny sposób (świadczący o dużej dojrzałości badawczej i doskonałych rokowaniach, co do dalszej kariery naukowej) istotne dywagacje na temat przyszłości wyników badań i dalszych badań dt. NST i ich wpływu na bezpieczeństwo społeczne. Co kluczowe, znajduje się tam konkretne odniesienie do aspektów metodologicznych: "Uzyskane wyniki badań dowodzą, że cel pracy został osiągnięty, a sformułowane problemy badawcze rozwiązane. Potwierdzona została także trafność przyjętej hipotezy głównej i hipotez szczegółowych." Powyższe jest poparte konkluzjami odpowiednio powiązаныmi z wynikami badań przedstawionym w poszczególnych rozdziałach merytorycznych.

Kwestie metodologiczne są wykorzystane w jak najbardziej odpowiednim stopniu. Rozdział metodologiczny jest na najwyższym poziomie i co jest niestety nie zawsze obserwowane w odniesieniu do innych prac - Doktorantka w niezwykle przejrzysty i przystępny sposób zaprezentowała zawarte w nim treści. Zasluguje to na uznanie, gdyż metodologia często przysparza wielu problemów tak w praktycznym jej wykorzystaniu, jak i przedstawieniu w ramach rozdziału metodologicznego.

W kontekście oceny metodologicznej problemy do zaprezentowania przez doktorantkę w trakcie obrony:

****1. Która z metod badawczych stanowiła największe wyzwanie dla Doktorantki i dlaczego?***

OCENA MERYTORYCZNA

Podczas procesu recenzowania niniejszej Dysertacji pod kątem wartości treści o charakterze merytorycznym, należy zauważyć, że przygotowane przez Doktorantkę dzieło ma charakterystykę wysoką wartością poznawczą i edukacyjną.

Odpowiednie zaprezentowanie informacji w kolejnych rozdziałach jest dowodem na to, że Doktorantka swobodnie porusza się w wybranej tematyce. Można śmiało założyć, że wynika to z dogłębnego jej przestudiowania i zrozumienia przedmiotu prowadzonych badań.

Na wyróżnienie zasługuje odpowiednia selekcja i przedstawienie problemów. Szczególnie ze tego względu, że problematyka wpływ nowych substancji psychoaktywnych na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej wymaga dalszych kompleksowych badań, co podkreślone jest również przez Doktorantkę, gdyż różnice w regulacjach prawnych i generalnie politykach prowadzonych przez poszczególne kraje UE są kolosalne.

W związku z powyższym, na docenienie zasługuje należyta selekcja badanych kwestii i ich przejrzyste przedstawienie w formie rozdziałów i podrozdziałów. Doktorantka podzieliła

swoją Dysertację na cztery rozdziały, w tym trzy merytoryczne - których treść podporządkowała dążeniu do rozwiązania postawionych problemów szczegółowych. Cel ten udało się osiągnąć.

Rozdział pierwszy - "Metodologia badań własnych" dotyczy kwestii metodologicznych.

W rozdziale drugim - „Bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej” Doktorantka przedstawiła aspekty działań prawnych i organizacyjnych realizowanych przez instytucje na poziomie UE i państw członkowskich na rzecz poprawy bezpieczeństwa społecznego. W odniesieniu do aspektu prawnego zaprezentowano najważniejsze informacje bazując na aktach normatywnych oraz działania Unii Europejskiej od 1993 r. w odniesieniu do polityki antynarkotykowej. Odniesiono się też do procesu kreacji bezpieczeństwa społecznego poprzez prowadzenie polityki przeciwdziałania przestępczości narkotykowej w wybranych państwach: - Polsce, Francji i Holandii. Doktorantka wykazała też istotność inicjatyw profilaktyki narkotykowej.

Treść rozdziału trzeciego - „Nowe substancje psychoaktywne jako wielowymiarowe zagrożenia dla Unii Europejskiej” zawiera prezentację zagrożeń wynikających z zażywania NSP oraz najbardziej istotne problemów o naturze ekonomicznej, społecznej, zdrowotnej i kryminalistycznej. Wykazano kluczową rolę internetu dla skutecznej sprzedaży tego typu używek.

W rozdziale czwartym - „Usprawnienia koncepcji programu profilaktycznego zwalczania nowych substancji psychoaktywnych w celu poprawy bezpieczeństwa społecznego” Doktorantka koncentruje się na przedstawieniu pieczołowicie opracowanej koncepcji "nowoczesnego programu profilaktycznego w walce z nowymi substancjami psychoaktywnymi". Na wyróżnienie zasługuje logiczne zidentyfikowanie kierunków najważniejszych zmian, które umożliwią faktyczne zwiększenie poziomu bezpieczeństwa społecznego obywateli krajów UE. W szczególności, zdaniem Doktorantki zmiany te dotyczą (głównie ale nie wyłącznie) kwestii jak polepszenie wymiany informacji na temat NSP na poziomie międzyinstytucjonalnym, bazowanie na dowodach, podawanie do publicznej informacji rzetelnie opracowanych danych dt. szkodliwości nowych substancji psychoaktywnych, rozwijanie kooperacji w celu wielopoziomowego łączenia usług np. medycznych, prawnych etc. w celu osiągnięcia synergii i uniknięcia rozwijania pokrywających się zdolności.

W toku badań zidentyfikowano istnienie wielu relewantnych zagadnień dla dalszej eksploracji naukowej jak:

- "• brak jednolitego unijnego podejścia do problematyki dopalaczy;
- bezradność polityk narodowych w zwalczaniu tego problemu;
- próby wykorzystania rynku ciężkich substancji do wywierania presji na władze poszczególnych krajów w celu legalizacji marihuany;
- rosnące potrzeby placówek oświatowych (szkół), resocjalizacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych w zakresie profilaktyki tego problemu.

Wskazują one na wielowątkowy charakter zagrożeń ze strony NSP, w tym jego wymiary prawne, medyczne, edukacyjno-profilaktyczne czy społeczne."

Koncentrując się na przeprowadzeniu dogłębnej analizy literatury tematu, z naciskiem na treść raportów przygotowanych przez organizacje międzynarodowe, Doktorantka wykazała, że ich autorzy zgadzają się co do tego, iż należy "podać skuteczne działania w celu ochrony zdrowia publicznego i ogólnego bezpieczeństwa społecznego poprzez:

- ograniczenie podaży nowych substancji psychoaktywnych oraz promocji ich używania;
- zwiększenie świadomości społecznej w zakresie ryzyka używania NSP;
- przygotowanie służb do skutecznej reakcji na nowe zagrożenia;
- wprowadzanie nowych form profilaktyki narkomanii, szczególnie poprzez narzędzia internetowe."

Warto docenić przenikliwość Doktorantki, która podkreśla "Polem takich działań mogą być instytucje Unii Europejskiej. (...) wdrożenie takiej strategii jest niezbędne, ponieważ państwa członkowskie nie mogą same rozwiązać problemów wynikających z rozprzestrzeniania się na rynkach wewnętrznych dopalaczy oraz mnogości i rozbieżności podejść krajowych (polityka otwartych granic w ramach strefy Schengen dodatkowo ułatwia przestępcom dystrybucję NSP oraz innych narkotyków)."

Tego typu myślenie strategiczne jest typowe dla dobrze rokujących naukowców. Podejście z szacunkiem do ogromu pracy, jaki wiąże się z prowadzeniem badań naukowych i odpowiednie postrzeganie tego procesu w czasie bardzo dobrze świadczy o możliwościach Doktorantki, jeśli chodzi o dalszą karierę naukową.

Reasumując Rozprawa Doktorska będąca przedmiotem niniejszej recenzji w syntetyczny sposób obrazuje główne zagadnienia badawcze. Warto nadmienić, że Doktorantka w swoich badaniach korzystała z dogłębnie przeprowadzonej analizy literatury, materiału empirycznego, studium przypadku oraz wykazała się umiejętnym doborem i wykorzystaniem metod badawczych. Co kluczowe, Dysertacja zawiera kompleksowe omówienie kwestii wpływu nowych substancji psychoaktywnych na bezpieczeństwo społeczne w wybranych krajach Unii Europejskiej - Polski, Francji i Holandii.

W kontekście tego rozdziału, pytania do Pani Doktorantki:

****1. Która/które z rekomendacji wypracowanych przez Panią Doktorantkę są najistotniejsze i wymagają najpilniejszego odniesienia się w celu zwiększenia poziomu bezpieczeństwa społecznego i dlaczego?***

***2. Proszę w syntetyczny sposób zarekomendować w jaki sposób można w UE wprowadzić/zintensyfikować działania mające na celu zwiększenie odporności społecznej poprzez polepszenie stanu zdrowia psychicznego obywateli w rozumieniu dobrostanu na poziomie emocjonalnym i behawioralnym umożliwiającemu człowiekowi realizację swoich potrzeb życiowych, rozwoju i zaangażowania w życie społeczne, tak aby nie musiał on sięgać po używki w celu samoregulacji.**

Ogólnie pod względem merytorycznym praca nie budzi żadnych zastrzeżeń i zasługuje na docenienie. Warto, aby pracę rozpowszechnić z korzyścią dla podnoszenia wiedzy osób zainteresowanych tak istotną i poszukiwaną tematyką.

WNIOSEK KOŃCOWY

Poddana recenzji Dysertacja została wykorzystana do zaprezentowania wartościowych wyników badań. Przygotowano w je tak, że szeroka specjalistyczna wiedza Doktorantki mogła zostać przedstawiona w przystępny sposób, a stawiane w treści tezy są nie tylko logiczne, ale i adekwatnie uzasadnione.

Niniejsza Rozprawa Doktorska zdecydowanie wpisuje się w nurt nauk o bezpieczeństwie przede wszystkim z tego względu, że zawiera i jednocześnie wskazuje nowe horyzonty poznawcze, opierające się na rozważaniach Doktorantki. Bazowała ona na wynikach analizy literatury przedmiotu oraz materiału empirycznego, co umożliwiło jej przygotowanie koncepcji zmian w obszarze profilaktyki narkotykowej. Dodatkowo, Dysertacja charakteryzuje się wysokim potencjalnym walorem użytecznym i powinna zostać przekazana odpowiednim podmiotom w celu zrealizowania swojego potencjału. Należy podkreślić, że Doktorantka zdecydowała się na przedstawienie tematyki zagrożeń ekonomicznych, zdrowotnych, społecznych i kryminalistycznych, z zaakcentowaniem faktu, że pomimo, że są one rozpoznawalne "nie zniechęcają ludzi do zażywania nowych substancji psychoaktywnych – nawet tych świadomych, zdających sobie sprawę z ich szkodliwości i destrukcyjnego działania na organizm." Świadczy to o przenikliwości Doktorantki i świadomości, że zwracanie się ludzi ku wszelkiego rodzaju używkom ma głębiej ukrytą przyczynę niż "skłonność do uzależnień" czy "zachowania autodestrukcyjne" i może tkwić w toksyczności społeczeństw i problemów z tworzeniem i utrzymywaniem więzi społecznych, które cierpią w wyniku podporządkowania współczesnego życia stresującej pracy i konsumpcji. (vide prof. Gabor Maté, Daniel Maté "The myth of normal - Trauma, Illness & Healing in a Toxic Culture" 2022) .

Doktorantka w synergetyczny sposób wykorzystwała swój zapal badawczy i doświadczenie zawodowe zdobyte w instytucjach europejskich, co zaowocowało odpowiednim

zdefiniowaniem obszarów problemowych, co z kolei pozwoliło na dokonanie oceny poziomu bezpieczeństwa społecznego w zakresie profilaktyki narkotykowej.

W strukturze rozprawy znalazły się części teoretyczna i empiryczna. Dysertacja składa się ze wstępu, czterech rozdziałów (w tym trzy merytoryczne), zakończenia, bibliografii, spisu rysunków, spisu tabel oraz wykazu załączników i załączników. Układ pracy jest zasadniczo logiczny i prawidłowy.

Oprócz kompetentnie (i w sposób zasługujący na wyróżnienie) przedstawionych kwestii merytorycznych, a uwagę zasługuje:

- liczna bibliografia w języku angielskim, francuskim i holenderskim,
- liczne elementy graficzne mające na celu zwiększenie przystępności treści w postaci rysunków i tabel,
- treść załącznika nr1 "Kwestionariusz ankiety w języku polskim".

Doktorantka wykazała się głęboką znajomością problematyki związanej z bezpieczeństwem publicznym i zagrożeniami związanymi z substancjami psychoaktywnymi, oraz generalnie zdolnością analitycznego myślenia i sprawnego prowadzenia badań naukowych.

Przygotowanie Rozprawy Doktorskiej w zaprezentowanej postaci stanowi dowód na to, że Doktorantka potrafi właściwie interpretować fakty i wyciągać wnioski oraz charakteryzuje się wysokim poziomem interdyscyplinarnego myślenia analitycznego i kreatywności.

Na szczególną uwagę zasługuje wcześniej już zauważona treść rozdziału czwartego - „Usprawnienia koncepcji programu profilaktycznego zwalczania nowych substancji psychoaktywnych w celu poprawy bezpieczeństwa społecznego”.

Zdecydowanie rekomenduję publikację Dysertacji.

Biorąc pod uwagę powyższe, rozprawę doktorską Pani mgr Kaji Kasprzak oceniam pozytywnie.

Tym samym stwierdzam, że niniejsza praca spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r. poz. 478). Stawiam zatem wniosek o dalsze procedowanie przewodu doktorskiego i dopuszczenie Pani mgr Kaji Kasprzak do publicznej obrony recenzowanej rozprawy.

Jednocześnie wnioskuję o wyróżnienie Dysertacji.

Dr hab., Profesor SGSP Weronika Jakubczak